

ODPIS

Sygn. akt VIII U 2411/14

WYROK

W IMIENIU

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 stycznia 2015 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu VIII Wydział Ubezpieczeń Społecznych

w składzie : Przewodniczący del. SSR SO Maciej Nawrocki

Protokolant st. prot. sąd. Anna Narożna

po rozpoznaniu w dniu 9 stycznia 2015 r. w Poznaniu

odwołania R. J.

od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Placówka Terenowa w R.

z dnia 13 maja 2014r., znak: (...)

w sprawie R. J.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Placówka Terenowa w R.

o zwrot nienależnie pobranej kwoty renty rodzinnej

oddala odwołanie

/-/ Maciej Nawrocki

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 13 maja 2014 r., znak: (...), Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Placówka Terenowa R., działając na podstawie art. 139 w zw. z art. 138 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 ze zm.; dalej: ustawa emerytalno - rentowa) oraz w zw. z art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2013 r. poz. 1403 ze zm.; dalej: ustawa z dnia 20.12.1990 r.), ustaliwszy, że R. J. w okresie od dnia 01.02.2005 r. do dnia 30.11.2007 r. był objęty innym ubezpieczeniem społecznym, naliczył za ten okres nadpłatę w kwocie 14.299,35 zł i zobowiązał odwołującego do jej zwrotu, w trybie potrącenia z wypłacanego świadczenia, w ratach miesięcznych po 434,23 zł od dnia 01.06.2014 r. /vide decyzja w aktach KRUS/

Dnia 22 maja 2014 r., w formie i terminie przewidzianym prawem, **R. J.** złożył odwołanie od powyższej decyzji. W uzasadnieniu podał, że w związku z podjęciem pracy pozarolniczej stawał przed inną Komisją Orzecznictwa. /vide odwołanie k. 2 akt/

Pozwany organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania, wskazując na treść art. 22 ustawy z dnia 20.12.1990 r., w wersji obowiązującej do dnia 31.12.2012 r. oraz na fakt objęcia odwołującego innym ubezpieczeniem społecznym od dnia 03.01.2005 r. do nadal. Nadto organ rentowy wskazał na stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale z dnia

16.05.2012 r. (III UZP 1/12), odnośnie do kwestii sposobu liczenia okresu, za który organ rentowy może domagać się zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. / vide odpowiedź na odwołanie k. 3 akt/

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Odwołujący R. J. podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników.

(bezsporne)

Decyzją z dnia 11.09.2003 r. odwołującemu przyznano rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy na okres od dnia 01.09.2003 r. do dnia 30.09.2005 r.

Decyzją z dnia 16.11.2005 r. odwołującemu przyznano rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy na okres od dnia 01.10.2005 r. do dnia 30.11.2007 r.

Decyzją z dnia 29.11.2007 r. odwołującemu przyznano rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy od dnia 01.12.2007 r. bezterminowo.

W pouczeniu znajdującym się na odwrotnej stronie każdej z tych decyzji wskazano w ustępie 5, iż Osoba uprawniona do renty inwalidzkiej rolniczej okresowej traci prawo do tego świadczenia z chwilą objęcia jej innym ubezpieczeniem społecznym.

Z kolei w ustępie 6 pouczenia wskazano, iż Osoba, która pobrała nienależne jej świadczenia jest zobowiązana do ich zwrotu. Za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się świadczenia wypłacane mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania. **W celu ustalenia, czy nie zachodzą okoliczności powodujące zawieszenie lub zmniejszenie wysokości emerytury rolniczej – renty inwalidzkiej rolniczej jest Pan(i) zobowiązany(a) w ciągu 14 dni zawiadomić organ wypłacający świadczenie o:** 1) okolicznościach podanych w ust. 4 pkt. 1-3, ust. 5. (...).

Odwołujący nie przeczytał pouczeń umieszczonych na odwrocie wzmiankowanych decyzji.

(decyzja z dnia 11.09.2003 r. – k. 43 akt rentowych, decyzja z dnia 16.11.2005 r. – k. 55 akt rentowych, decyzja z dnia 29.11.2007 r. – k. 79 akt rentowych; zeznania odwołującego – k. 16)

Od dnia zatrudnienia, tj. od dnia 03.01.2005 r., co najmniej do dnia 25.03.2014 r. (data sporządzenia pisma) odwołujący był zgłoszony do ubezpieczeń społecznych w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, z tytułu zatrudnienia. Odwołujący pracuje nieprzerwanie poza rolnictwem od 2005 r.

(pismo ZUS Oddział w O. z dnia 25.03.2014 r. – k. 118 akt rentowych; zeznania odwołującego – k. 16)

Za okres od dnia 01.02.2005 r. do dnia 30.11.2007 r. odwołujący pobrał tytułem renty rolniczej kwotę ogółem 14.299,35 zł.

(bezsporne)

Powyższy – całkowicie bezsporny – stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie zeznań odwołującego oraz dokumentów zgromadzonych w aktach organu rentowego.

Sąd dał wiarę **zeznaniom odwołującego** ponieważ były one spójne i logiczne, a nadto korespondowały z wiarygodnymi dokumentami zgromadzonymi w aktach organu rentowego.

Sąd w całości dał wiarę zebranym w sprawie **dokumentom**. Dokumenty te zostały sporządzone przez organy do tego uprawnione z zachowaniem wymaganej formy. Za wiarygodne Sąd uznał także dokumenty prywatne stanowiące

zgodnie z art. 245 k.p.c. dowód tego, że osoba która je podpisała złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Należy podkreślić, że ich wiarygodność nie była przez strony kwestionowana, a Sąd nie znalazł podstaw, by czynić to z urzędu.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W sprawie należało ustalić: (i) czy odwołujący pobrał nienależnie świadczenie – rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy – za okres od dnia 01.02.2005 r. do dnia 30.11.2007 r. oraz (ii) czy jest zobowiązany do jej zwrotu.

Jeśli idzie o (i) zagadnienie, to podstawę prawną rozstrzygnięcia stanowi art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 20.12.1990 r. w wersji obowiązującej do dnia 31.12.2012 r. Zgodnie ze wzmiankowanym przepisem, Rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy przyznaje się jako rentę stałą, jeżeli całkowita niezdolność ubezpieczonego do pracy w gospodarstwie rolnym jest trwała i nie orzeczono celowości przekwalifikowania zawodowego. **W pozostałych przypadkach renta rolnicza z tytułu niezdolności do pracy przysługuje jako renta okresowa** przez okres wskazany w decyzji Prezesa Kasy lub **do czasu objęcia rencisty innym ubezpieczeniem społecznym**.

Kwalifikacja prawna ustalonego w sprawie stanu faktycznego nie nastęrcza trudności – wobec objęcia odwołującego innym ubezpieczeniem społecznym (konkretnie ubezpieczeniem w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, w związku z zatrudnieniem pozarolniczym) – prawo do renty rolniczej okresowej z tytułu niezdolności do pracy ustało dnia 01.02.2005 r. Świadczenie pobierane w okresie od dnia 01.02.2005 r. do dnia 30.11.2007 r. było zatem świadczeniem nienależnym.

Okoliczności, które przywoływał odwołujący – stawanie przez komisją ds. orzekania o niepełnosprawności, wysokość otrzymywanej renty rolniczej – są tutaj zupełnie pozbawione doniosłości prawnej i nie mogły doprowadzić do innej oceny prawnej niż dokonana przez organ rentowy i Sąd.

Jeśli idzie o (ii) zagadnienie, to podstawy prawnej rozstrzygnięcia należy poszukiwać w przepisach ustawy emerytalno-rentowej, do której w kwestii zasad zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w sposób wyraźny odsyła art. 52 ust. 2 ustawy z dnia 20.12.1990 r.

Zasady zwrotu nienależnie pobranych świadczeń zostały uregulowane w art. 138 ustawy emerytalno-rentowej. Zgodnie z art. 138 ust. 1 osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu.

W myśl ust. 2 za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Z kolei w ust. 4 w/w przepisu wskazano, iż nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ rentowy o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, a mimo to świadczenia były jej nadal wypłacane, w pozostałych zaś wypadkach - za okres dłuższy niż 3 lata, z zastrzeżeniem ust. 5.

Z art. 138 ust. 2 ustawy wynika, że jednym z warunków koniecznych do zobowiązania do zwrotu nienależnego świadczenia, jest wymóg pouczenia osoby pobierającej świadczenie o zasadach powodujących brak prawa do pobierania takiego świadczenia. Pouczenie o którym mowa we wskazanym przepisie jest przesłanką warunkującą obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia (wyrok Sądu Najwyższego z 06.12.2010 r., II UK 149/10).

Żądanie zwrotu nienależnego świadczenia z ubezpieczenia społecznego uzasadnione jest tylko wobec osoby, która otrzymała świadczenie bez podstawy prawnej, i tylko wówczas, gdy miała świadomość, że wypłacone świadczenie jej się nie należy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 06.03.2012 r., I UK 331/11). W treści obowiązujących przepisów wyraźnie został wyekspozowany czynnik świadomości pobrania świadczenia nienależnego, przy czym o jej istnieniu przesądza dokonanie pouczenia o okolicznościach ustania prawa do świadczeń albo wstrzymania ich wypłaty. Jak już wyżej wskazano, w art. 138 ustawy emerytalno-rentowej, za nienależnie pobrane świadczenia uznaje się świadczenia wypłacone, mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania. Wynika stąd, że świadomość nienależności świadczenia ma wpływać z pouczenia uprawnionego przez organ rentowy o okolicznościach powodujących wypłatę świadczeń nienależnych, a pouczenie stanowi warunek sine qua non obowiązku ich zwrotu (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26.04.1980 r., II URN 51/80, z dnia 11.01.2005 r., I UK 136/04, z dnia 09.02.2005 r., III UK 181/04, z dnia 16.01.2009 r., I UK 190/08). Podkreślić także należy, iż samo pouczenie powinno być należyte, czyli wyczerpująco i wyraźnie wskazywać okoliczności, w których dochodzi do pobrania nienależnego świadczenia oraz powinno być dokonane w taki sposób, aby było zrozumiałe dla osoby, do której jest skierowane. Pouczenie nie może być zatem abstrakcyjne, niekonkretne, a w szczególności nie może odnosić się do wszystkich hipotetycznych okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń (por. wyroki Sądu Najwyższego m.in. z dnia 09.02.2005 r., III UK 181/04 oraz z dnia 04.09.2007 r., I UK 90/07).

Należy również rozważyć zagadnienie sposobu liczenia trzyletniego okresu, za który organ rentowy może żądać zwrotu nienależnie pobranych świadczeń (art. 138 ust. 4 ustawy emerytalno-rentowej). Szerszą analizę tego zagadnienia przedstawił Sąd Najwyższy w uchwale siedmiu sędziów z dnia 16.05.2012 r. (III UZP 1/12, OSNP 12.23-24.290) Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, które Sąd orzekający w niniejszej sprawie w pełni podziela, Trzyletni okres, za który organ rentowy może żądać zwrotu nienależnie pobranych świadczeń na podstawie art. 138 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), obejmuje okres do ostatniej wypłaty (pobrania) nienależnego świadczenia.

Przenosząc przedstawione rozważania na grunt niniejszej sprawy, stwierdzić trzeba, że odwołujący został kilkakrotnie, właściwie (poprawnie) pouczony o zasadach przysługiwania renty rolniczej okresowej, o okolicznościach, w których prawo do tego świadczenia ustaje, a także o obowiązku zwrotu świadczenia pobieranego nienależnie.

Od dnia 01.12.2007 r., tj. od dnia przyznania renty rolniczej stałej, świadczenie to nie jest już pobierane nienależnie. Zatem, okres objęty zaskarżoną decyzją, co do którego organ rentowy orzekł o obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia (01.02.2005 r. – 30.11.2007 r.) mieści się w granicach trzyletniego okresu liczonego wstecz od pobrania ostatniego nienależnego świadczenia (za listopad 2007 r.).

Ostatnim elementem zaskarżonej decyzji było orzeczenie o sposobie zwrotu nienależnie pobranej świadczenia – w trybie potrącenia z wypłacanej aktualnie renty rolniczej stałej. Organ rentowy ustalił, że będzie potrącana kwota po 434,23 zł miesięcznie.

Powyższe rozstrzygnięcie znajduje podstawę prawną w art. 139 ust. 1 pkt. 2, art. 140, art. 141 ustawy emerytalno-rentowej w zw. z art. 52 ust. 2 ustawy z dnia 20.12.1990 r.

Konkludując, zaskarżona decyzja jest zgodna z prawem. Mając powyższe na względzie Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 1 kpc i powołanych przepisów prawa materialnego, oddalił odwołanie, orzekając jak w sentencji.

/-/ Maciej Nawrocki